

Cervell i cordes: vet aquí les dues eines essencials d'una comunicació verbal que ara ja s'anuncia molt i molt rica; una comunicació prefigurada, sense dubte, pels seus avantpassats, al llarg d'un camí evolutiu llarg i pacient. L'Homo sapiens parla.

I, en realitat, aquesta gent ha fet una tria encertadíssima; i l'ha feta sense decidir-ho expressament, sense cap assemblea prèvia al mig de la sabana. Han optat pel so com a base del seu sistema comunicatiu; pel so i no pas pels gestos, i aquesta opció els ha donat tot d'avantatges en la seva adaptació al món: tants avantatges que els seus descendents encara belluguen. Els sapiens són molt treballadors: fan eines i tot d'estrís variats, van de cacera, pesquen, recullen els fruits de la natura, i a més omplen de pintures les parets de les coves; tenen, doncs, les mans ocupades tot el dia, i si s'haguessin comunicat mitjançant un sistema de gestos manuals haurien hagut de fer vaga constantment, o només haurien pogut parlar en les estones d'esbarjo. En canvi, aquestes persones mengen de tant en tant i sense fer excessos; a més, poden alterar el ritme de la respiració (agafen molt d'aire de cop i l'expel·leixen a poc a poc), i això els permet de produir sons variats en qualsevol moment del dia, perquè la seva boca està lliure la major part de la jornada.

Hi ha una altra raó que els ha guiat en la tria vocal. Els sapiens encara trigaran molt de temps a descobrir els avantatges i les aplicacions de l'electricitat (creuen que els llamps i els trons són senyal de les ives divines), i és per això que les seves nits són llargues, fosques com la gola del llop. La comunicació amb gestos demanava la percepció visual i, doncs, a la nit haurien d'haver emmudit fins que la claror de l'albada hagués tornat a fer possible l'intercanvi de gestos i mirades. La veu, però, traspassava la foscor i il·luminava amb les seves vibracions l'espai de la nit convertit, també i per sempre, en àmbit de comunicació. Encara més. Els gestos exigien la visió directa, unidireccional, dels parlants. Però aquests sapiens no semblaven disposats a mirar-se cara a cara quan del que es tractava era d'observar els moviments de l'animal amb què havien de treure el ventre de pena. Ni podien deixar la seva posició, un a cada costat d'una roca o d'un arbre, per fer els senyals d'una comunicació urgent. En canvi, la veu tenia l'avantatge decisiu que s'escampava en totes les direccions. La veu, doncs, no tan sols il·luminava la foscor; a més, omplia l'espai, feia totes les giragonses imaginables, s'introduïa arreu fins als racons més amagats.

L'última gràcia de l'invent era que els gestos no haurien pogut ser percebuts a cent o dos-cents metres lluny. La distància, és clar, hauria empetitit els moviments de les mans fins a reduir-los al no-res; la veu, però, ara convertida en crit, anul·lava l'obstacle de la llunyania i apropava els parlants fins a fer-los l'un al costat de l'altre. La veu, les ones sonores generades per les vibracions de la veu, com a forma veritable de tacte: un impacte físic.

L'*Homo habilis* va iniciar una cursa que, de moment, s'ha clos amb l'*Homo sapiens*. Aquest va ser sapiens de debò, i va demostrar la seva saviesa fent una tria comunicativa del tot revolucionària: la més econòmica i rendible de totes les eleccions imaginables. Es mereix un altre nom, si més no, des del punt de vista lingüístic: *Homo loquens*, l'humà que parla. I tot va començar, ara fa més de cent-mil anys, en algun lloc ignot, a l'Àfrica oriental, el bressol de la humanitat.

1. Fes un esquema de les idees principals del text de Jesús Tuson.
2. Explica el significat del fragment subratllat.
3. Subratlla al mateix text tres fragments usats en sentit metafòric.

Viu en un carreronet molt tranquil d'un barri que és un barri, i no com aquestes **aglomeracions impersonals creuades per vies ràpides** que converteixen en desconegudes les persones que s'estan a banda i banda del riu de cotxes, autobusos i camions. Es per això que, tot i tenir sis anyets, la seva mare li ha fet una comanda: —Lia, vés al forn i compra cinc barres de pa.

Però la Lia li posa mala cara i contesta que ni parlar-ne. La mare hi insisteix:

—Escolta, jo ara tinc feina i no puc anar al forn. Fes el favor d'anar-hi tu.

I la Lia s'explica:

—No, perquè jo, a la fornera, li parlo en català i ella no m'entén. I ella em parla en castellà, i jo no l'entenc.

Val a dir que a la mare, dona molt assenyada, no li havia passat pel cap que la seva filla havia d'agafar el tren o l'avió per anar a comprar el pa en un forn qualsevol de Saragossa, Sòria o la Ciutat de Mèxic. L'únic que pretenia era que estirés una mica les cames, pugés carrer amunt i arribés al forn de la cantonada. El problema de les llengües, però, va actuar com a element immobilitzador.

¿Quin era el problema? ¿Vol dir algú que una fornera, en un barri que és un barri, era incapaç d'entendre una cosa com *Bon dia! Posi'm cinc barres de pa?* ¿O és que tenia poc esperit comercial, la fornera, i **es delia per ensorrar el seu petit negoci?** ¿És, potser, que no entenia la criatura o és que no la volia entendre? ¿Tenia

vocació de mestra d'idiomes i preparava la Lia per a un futur de bilingüisme, consolidat per sempre més? Però ¿com volia preparar-la, si ella mateixa no posava a la pràctica aquest bilingüisme?

Hi ha gent absolutament partidària del bilingüisme i en lloen els avantatges. Diuen, en una altra llengua del tot respectable: *Et convé ser bilingüe: això és un enriquiment perquè et podràs comunicar amb molta més gent.* I gairebé tothom diu que sí, i es queden molt tranquils. Però qui recomana el bilingüisme, si fos honest de debò, hauria de fer servir la versió dura de la recomanació: *Tu has de ser bilingüe, perquè jo no estic disposat a ser-ho. Així doncs, si vols parlar amb mi parla'm en la meua llengua.* Ja **es pot veure cap on van les lloances de Babel**: cap a un desequilibri, consagrat fins i tot en textos legals de la màxima categoria i exigència. Uns textos que ara rebutgen qualsevol tipus de **discriminació**, ara n'imposen una de lingüística: hi ha ciutadans que només amb una llengua tenen els papers en regla; d'altres, però, només són legals si són bilingües, per obligació. Democràtica, és clar.

El coneixement de llengües és molt pràctic, i més en un món cada cop més petit i comunicat; però no és, ni de bon tros, un guany absolut. El coneixement de llengües pot ser, i ha de ser, perfectament lliure i compatible amb el dret al monolingüisme, en la terra en què vius, si la llengua de sempre (salvades circumstàncies adverses) és la llengua del monolingüe. I si no ho és, senyora fornera, si has sortit de la teua terra cap a espais més acollidors, faràs bé de guanyar una altra llengua com a forma necessària de convivència, i més si hi ha pel mig criatures tendríssimes. D'això se'n diu «disponibilitat lingüística» que, ara sí, és natural i enriquidora: una forma senzilla de contacte i d'integració. És molt fàcil, senyora fornera: *Bon dia! Posi'm cinc barres de pa.* No li han demanat que faci una conferència sobre la moneda única, la dialèctica segons Hegel o la posició de l'*Australopithecus afarensis* en la línia evolutiva dels homínids. Ni de bon tros. Que vostè té un forn? Doncs, posi'm cinc barres de pa. Només vull això.

Ara, cinc anys després, la Lia parla en català, pot parlar en castellà, ja sap una mica d'anglès, ha viatjat per mitja Europa i toca molt bé el clarinet. La vida i la curiositat li ensenyaran moltes més coses: més llengües, més música. No sabem, però, què li ensenyarà la vida a la fornera.

TUSÓN, Jesús: *Històries naturals de la paraula*, capítol 16.

1. Fes un **resum del text**

2. Explica el **significat** de les paraules i expressions subratllades

REDACTA

- Quina diferència hi ha entre diglòssia interna i diglòssia externa.
- La mitificació del bilingüisme.
- Explica el paral·lelisme entre biologia/ecologia i lingüística i sociolingüística.
- Defineix bilingüisme passiu.
- El conflicte lingüístic
- La normativització del català